Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії
(назва кафедри)

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Декан географічного факультету
Мирослав ЗАЯЧУК
"31" серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

Освіта для сталого розвитку: карпатський регіональний контекст
обов'язкова

Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
Спеціальність 4.07 «Середня освіта (Географія)»
Галузь знань А Освіта
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Факультет географічний
Мова навчання англійська

Чернівці – 2026

Робоча програма навчальної дисципліни *Освіта для сталого розвитку: карпатський регіональний контекст* складена відповідно до освітньо-професійної програми Середня освіта (Географія) затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 13 від «28» серпня 2026 року)

Розробник Дарія ХОЛЯВЧУК , доцент, д. геогр. н.

Викладач, який забезпечує читання даної навчальної дисципліни:
Дарія ХОЛЯВЧУК, завідувач кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії, д. геогр. н., доцент

Погоджено з Гарантом ОПП _____ Іриною ДОБИНДОЮ

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Протокол № 1 від "31 " серпня 2026 року

Завідувач кафедри Дарія ХОЛЯВЧУК

Схвалено методичною радою географічного факультету

Протокол №1 від " 31" серпня 2026 року

Голова методичної ради географічного факультету Наталя АНДРУСЯК

© Холявчук Д.І. 2026 рік

Мета навчальної дисципліни

Мета дисципліни – сформувати у здобувачів здатність застосовувати принципи освіти для сталого розвитку в шкільній географічній освіті, спираючись на специфіку Карпатського регіону та досвід Карпатської конвенції.

Завдання :

1) ознайомити з концепцією ОСР, Цілями сталого розвитку ООН та рамковими документами Карпатської конвенції, зокрема статтею 13 та діяльністю Мережі ESD-експертів Карпат;
2) сформувати уявлення про природну і культурну спадщину Карпат, традиційне природокористування та їх роль у сталому розвитку регіону;
3) розвинути практичні навички партисипативного картографування, проведення громадських консультацій і розробки міжпоколінних освітніх заходів;
4) напрацювати досвід самостійної розробки навчального заходу з ОСР для учнів середньої школи на карпатському матеріалі.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Загальні компетентності відповідно до ОП

ЗК6. Здатність до адаптації, гнучкості та інноваційного мислення в умовах змін, невизначеності та надзвичайних обставин (освітні реформи, воєнний стан тощо).

Фахові компетентності відповідно до ОП:

СК 4. Здатність формувати в здобувачів розуміння глобальних проблем, цінностей сталого розвитку та екологічної відповідальності через зміст географічної освіти

ПРН 9. Розробляти та реалізовувати освітні проєкти у сфері сталого розвитку з урахуванням природних і суспільно-географічних особливостей Карпатського регіону

Опис навчальної дисципліни
Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни Освіта для сталого розвитку: карпатський регіональний контекст												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	4	120	2	16	16			88		залік
Заочна	1	2	4	120	2	4	4			112		залік

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 1. Освіта для сталого розвитку і карпатський регіональний контекст**											
Тема 1. Освіта для сталого розвитку (ОСР)	16	2	2			12	16	1				15
Тема 2. Карпатська конвенція	16	2	2			12	16		1			15
Тема 3. Карпати як регіон унікальної природної і культурної спадщини	16	2	2			12	15					15
Тема 4. Традиційні знання і сталий розвиток	16	2	2			12	16	1				15
Разом за ЗМ1	64	8	8			48	63	2	1			60
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 2. Підходи співучасті та досвіду різних поколінь в ОСР**											

Тема 1. Партисипативні підходи в ОСР	16	2	2			12	17	1	1			15
Тема 2. Взаємонавчання між різними поколіннями як інструмент сталого розвитку сільських гірських громад	14	2	2			10	15					15
Тема 3. Залучення молоді до реалізації Карпатської конвенції	10	2	2			6	8		1			7
Тема 4. ОСР в умовах відбудови України	16	2	2			12	17	1	1			15
Разом за ЗМ 2	56	8	8			40	57	2	3			52
Усього годин	120	16	16			88	120	4	4			112

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми (питання/завдання)
Змістовий модуль 1. ОСР і Карпатський регіональний контекст	
1	Тема 1. Освіта для сталого розвитку (ОСР) 1. *Історія виникнення концепції сталого розвитку та освіти для сталого розвитку (Стокгольм 1972, Ріо 1992, Порядок денний 2030)* 2. *Три виміри сталого розвитку та 17 Цілей сталого розвитку ООН* 3. *Ключові компетентності ОСР за рамковими документами ЮНЕСКО* 4. *Інтеграція ОСР у шкільну географічну освіту: нормативна база України*
2	Тема 2. Карпатська конвенція 1. *Історія та мета Карпатської конвенції, структура робочих груп* 2. *Зміст статті 13 Конвенції: екологічна освіта, обізнаність і участь громадськості* 3. *Мережа ESD-експертів Карпат: візія, цілі та ролі учасників* 4. *Стратегічні пріоритети Мережі на 2023–2026 роки*
3	Тема 3. Карпати як регіон унікальної природної і культурної спадщини 1. *Фізико-географічна характеристика Карпатської гірської системи* 2. *Біорізноманіття Карпат: ендемічні види та природоохоронні території* 3. *Культурна спадщина Карпат: спільна історико-соціокультурна основа країн регіону* 4. *Виклики збереження природної і культурної спадщини в умовах глобальних змін*
4	Тема 4. Традиційні знання і сталий розвиток 1. *Поняття традиційного природокористування та типи знань (тацитне, локальне, емоційне)*

	2. *Традиційні практики господарювання в Карпатах: лісівництво, тваринництво, землеробство* 3. *Роль старшого покоління у збереженні традиційних практик* 4. *Взаємодія традиційних і сучасних (наукових) знань для сталого розвитку*
Змістовий модуль 2. Підходи співучасті та досвіду різних поколінь в ОСР	
5	Тема 1. Партисипативні підходи в ОСР 1. *Рівні участі: драбина Арнстейн (від маніпуляції до громадянського контролю)* 2. *Партисипативне картографування: мета, методологія, приклади* 3. *Громадські консультації як інструмент залучення стейкхолдерів* 4. *Розширення можливостей місцевого населення через навчання*
6	Тема 2. Взаємонавчання між різними поколіннями як інструмент сталого розвитку сільських гірських громад 1. *Взаємонавчання між різними поколіннями та його роль у сільських гірських громадах* 2. *Модель Intergenerational Community Service Learning: принципи та етапи* 3. *Досвід проєкту Big Foot: тематичні напрями експериментів (природа і туризм, гастрономія, спадщина, культура, ІКТ)* 4. *Оцінка сталості результатів ініціатив взаємонавчання між різними поколіннями*
7	Тема 3. Залучення молоді до реалізації Карпатської конвенції 1. *Роль молоді в реалізації Карпатської конвенції та Цілей сталого розвитку* 2. *Канали залучення молоді: молодіжні ради, цифрові платформи, освітні проєкти* 3. *Бар'єри та мотивація молоді до участі у розвитку гірських громад* 4. *Приклади молодіжних ініціатив сталого розвитку в Карпатському регіоні*
8	Тема 4. ОСР в умовах відбудови України 1. *Виклики удосконалення та відбудови освітньої інфраструктури в Україні* 2. *Інтеграція принципів сталого розвитку в програми відбудови* 3. *Роль наукових і освітніх установ у підтримці стійкості регіону* 4. *Перспективи міжнародної співпраці для розвитку ОСР в Україні*

Тематика семінарських занять з переліком завдань

№	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Аналіз Цілей сталого розвитку (ЦСР ООН) та їх адаптація до Карпатського регіону: практикум із визначення пріоритетних цілей для конкретної території • *Визначити 5 пріоритетних ЦСР для обраної території Карпат з обґрунтуванням вибору* • *Побудувати таблицю відповідності місцевих проблем і індикаторів ЦСР* • *Проаналізувати приклад інтеграції ЦСР у навчальну програму школи* • *Підготувати коротку презентацію результатів аналізу групи*	2	3
2	Аналіз структури Мережі ESD-експертів Карпат (цілі, ролі, стратегічні пріоритети) за матеріалами Секретаріату Карпатської	2	3

	конвенції • *Опрацювати документ Fischer & Mitrofanenko (2024) та виокремити ключові цілі Мережі* • *Порівняти роль різних акторів Мережі (Секретаріат Конвенції, S4C, робочі групи)* • *Визначити можливі точки дотику Мережі з діяльністю українських освітніх установ* • *Сформулювати пропозиції щодо участі студентів або школи в діяльності Мережі*		
3	Аналіз моделей інтергенераційного навчання для сталого розвитку гірських громад на прикладі досвіду проєкту «Big Foot» (Берковиця, Болгарія; Губбіо, Італія; Трикала, Греція) • *Порівняти підходи трьох громад (Берковиця, Губбіо, Трикала) за тематикою експериментів* • *Виявити спільні та відмінні фактори успіху інтергенераційних ініціатив* • *Оцінити застосовність підходу Big Foot до умов Українських Карпат* • *Розробити короткий SWOT-аналіз потенційного застосування підходу для обраної громади*	2	3
4	Аналіз традиційних практик природокористування в Українських Карпатах • *Зібрати за наявними джерелами інформацію про традиційне природокористування конкретного села чи громади* • *Скласти перелік традиційних практик і пов'язаних з ними екологічних знань* • *Порівняти практики громад Українських Карпат з іншими регіонами Карпат* • *Обговорити можливості інтеграції зібраного матеріалу в шкільний курс географії*	2	3
5	Розробка партисипативної карти локальної громади (мікрорайону, села, шкільного округу) за методологією Карпатського проєкту Big Foot • *Обрати територію (мікрорайон, село, шкільний округ) для картографування* • *Провести міні-опитування або інтерв'ю з представниками різних поколінь щодо цінних об'єктів території* • *Створити партисипативну карту території з нанесенням об'єктів природної та культурної спадщини* • *Презентувати карту та обговорити її потенційне використання в освітньому процесі*	2	4
6	Проєктування уроку/позакласного заходу з ОСР для учнів середньої школи на карпатському матеріалі • *Визначити тему та вікову групу учнів для навчального заходу* • *Сформулювати очікувані результати навчання відповідно до Цілей сталого розвитку* • *Розробити план заходу з елементами партисипативних методів*	2	4

	• *Підготувати матеріали (роздатковий матеріал, презентацію) для проведення заходу*		
7	Симуляція стейкхолдерської консультації (Community Consultation) за моделлю Карпатської конвенції та проєкту Big Foot • *Розподілити ролі стейкхолдерів (мешканці, влада, школа, бізнес)* • *Провести рольову гру консультації щодо визначення пріоритетів розвитку громади* • *Задокументувати результати консультації (протокол, пропозиції)* • *Проаналізувати процес консультації за критеріями драбини Арнстейн*	2	4
8	Презентація і захист групового міні-проєкту з ОСР для школи або громади Карпатського регіону • *Підготувати презентацію групового міні-проєкту з ОСР* • *Представити мету, методи та очікувані результати проєкту* • *Відповісти на запитання опонентів (інших студентів)* • *Отримати та врахувати зворотний зв'язок для фіналізації проєкту*	2	4

Завдання для самостійної роботи студентів

№	Назва теми і завдання	Завдання для самостійної роботи і форми контролю	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Будова та фізичні властивості атмосфери			
1	**Освіта для сталого розвитку (ОСР)**	*Опрацювати текст Порядку денного 2030 (розділ цілей) та письмово визначити, які ЦСР найбільш дотичні до географічної освіти* *Підготувати короткий конспект (1–2 стор.) ключових компетентностей ОСР за матеріалами ЮНЕСКО* *Проаналізувати чинну навчальну програму з географії на предмет наявності елементів ОСР* Усне опитування Обговорення у групі, групові презентації Контрольна робота	**3**
2	**Карпатська конвенція**	*Опрацювати текст статті 13 Карпатської конвенції та виписати ключові положення* *Підготувати структуровану схему робочих груп Карпатської конвенції* *Скласти анотацію документа Fischer & Mitrofanenko (2024) про Мережу ESD-експертів Карпат* *Дослідити сайт carpathianconvention.org і підготувати короткий огляд поточних ініціатив мережі* Усне опитування Контрольна робота	**3**
3	**Карпати як регіон**	*Підготувати картографічну довідку (карту або*	**6**

	унікальної природної і культурної спадщини	*схему) біорізноманіття власного регіону Карпат* *Опрацювати наукову публікацію про природоохоронні території Карпат і законспектувати основні тези* *Скласти перелік об'єктів природної та культурної спадщини свого району або громади* Усне опитування, Обговорення в групі, Контрольна робота	
4	**Традиційні знання і сталий розвиток**	*Провести інтерв'ю (усне або письмове опитування) з представником старшого покоління щодо традиційних практик природокористування* *Підготувати таблицю порівняння традиційних і сучасних практик господарювання в обраній громаді* Усне опитування, Обговорення в групі, коментування ютуб-відео Контрольна робота	**6**
Змістовий модуль 2. Підходи співучасті та досвіду різних поколінь в ОСР			
5	**Партисипативні підходи в ОСР**	*Законспектувати статтю Арнстейн (1969) «A Ladder of Citizen Participation»* *Проаналізувати приклад партисипативного картографування (за матеріалами KENAKAP S.A.) та виписати основні етапи методології* *Розробити план проведення громадської консультації для обраної теми* Усне опитування Обговорення у групі	**7**
6	**Взаємонавчання між різними поколіннями як інструмент сталого розвитку сільських гірських громад**	*Опрацювати розділи Transferability Tool Kit, присвячені досвіду Берковиці, Губбіо та Трикали* *Підготувати порівняльну таблицю тематичних напрямів експериментів проєкту Big Foot* *Розробити власну ідею міжпоколінного заходу для своєї громади* Усне опитування Обговорення у групі; Контрольна робота	**7**
7	**Залучення молоді до реалізації Карпатської конвенції**	*Дослідити наявні молодіжні ініціативи сталого розвитку в своєму регіоні та підготувати короткий звіт* *Проаналізувати роль цифрових платформ у залученні молоді на прикладі конкретного кейсу* *Підготувати пропозицію щодо створення або вдосконалення молодіжної ради чи групи в навчальному закладі* Усне опитування Обговорення у групі; Контрольна робота	**7**
8	**ОСР в умовах відбудови**	*Опрацювати матеріали про виклики відбудови*	**7**

	України	*освітньої інфраструктури Українських Карпат* *Дослідити приклади міжнародної співпраці для підтримки стійкості гірських регіонів* *Розробити власну пропозицію освітньої ініціативи для підтримки стійкості громади в умовах відбудови* Усне опитування Обговорення у групі	

Методи навчання

Під час викладання курсу залучено комплекс методів та освітніх технологій:

- лекції з мультимедійною презентацією та розбором прикладів (case-study) реальних проєктів сталого розвитку Карпатського регіону;
- проблемне навчання – обговорення викликів партисипативного залучення громад та молоді до реалізації Карпатської конвенції;
- семінарські заняття за принципом «навчання через дію»: партисипативне картографування, симуляція громадських консультацій, розробка навчальних заходів;
- групова робота та захист міні-проєкту як форма інтеграції теоретичних знань і практичних навичок;
- самостійна робота з документами Карпатської конвенції, науковими публікаціями та кейсами регіональних освітніх ініціатив.

Засоби оцінювання

- усне опитування на лекційних і семінарських заняттях;
- тестові завдання та питання для самоконтролю (за переліком, наведеним вище);
- перевірка виконання завдань самостійної роботи (конспекти, аналітичні записки, таблиці порівняння);
- оцінювання партисипативної карти локальної громади, розробленої на семінарському занятті;
- оцінювання розробленого уроку або позакласного заходу з ОСР для учнів середньої школи;
- оцінювання участі та якості документування в симуляції громадської консультації;
- захист групового міні-проєкту з ОСР (презентація, відповіді на запитання опонентів);
- взаємооцінювання (peer review) результатів групових завдань

Форми контролю

Форма підсумкового контролю – залік

Усні й письмові відповіді на питання, письмові відповіді на поточний тестовий контроль; перевірка виконання семінарських робіт та їх публічне обговорення; перевірка ходу самостійної роботи; модульні письмові роботи.

Модульні письмові роботи – це тестовий контроль за допомогою набору стандартизованих завдань, який дає можливість перевірити засвоєння навчального матеріалу всіма здобувачами, а також виміряти обсяг і рівень конкретних знань, умінь і навичок.

Самостійна робота виконується у формі анотацій, презентацій та ілюстративних матеріалів (у електронній формі, на паперових носіях), що унаочнюють окремі питання курсу і передбачаю усний контроль-обговорення і тести.

За виконання семінарських завдань здобувач може отримати максимум 30 балів, з них 5 балів відведено на перевірку самостійної роботи, за модульні контрольні – 30 балів, з них 5 балів відведено на перевірку самостійної роботи. Відповідно за виконання самостійної роботи здобувач може отримати максимум 10 балів.

За перший змістовий модуль здобувач може отримати до 30 балів і за другий – до 30 балів.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				40	100
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 1	Тема 2	Тема2	Тема 3		
7	7	7	7	8	8	8	8		

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Критерії оцінок
		Оцінка	Пояснення	
90-100	**Зараховано**	**A**	**Відмінно** (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	Здобувач вільно оперує понятійним апаратом ОСР та Цілей сталого розвитку, детально знає рамкові документи Карпатської конвенції (зокрема статтю 13) і структуру Мережі ESD-експертів Карпат. Уміє самостійно аналізувати природну та культурну спадщину регіону, застосовувати партисипативні методи (картографування, консультації громад) та розробляти міжпоколінні освітні заходи за моделлю проєкту Big Foot. Аргументовано оцінює можливості інтеграції принципів сталого розвитку в шкільну географічну освіту. Виконав усі семінарські завдання та захистив

				міні-проєкт на високому рівні.
80–89		**B**	**Дуже добре** (вище середнього рівня з кількома помилками)	Здобувач знає теоретичний матеріал і виконав усі семінарські завдання, здебільшого правильно застосовує партисипативні методи та принципи міжпоколінного навчання, з незначними неточностями в аналізі документів Карпатської конвенції. Уміє розробити навчальний захід на матеріалі Карпат. Міні-проєкт захищено успішно.
70–79		**C**	**Добре** (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	Здобувач знає теорію й виконує завдання семінарів, але не завжди повною мірою: трапляються суттєві помилки в аналізі стратегічних документів або під час застосування партисипативних методів. При відповідях на запитання інколи вагається, однак після уточнення знаходить правильне рішення. Міні-проєкт захищено з зауваженнями.
60–69		**D**	**Задовільно** (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	Здобувач знає основні положення ОСР та Карпатської конвенції, виконав більшу частину семінарських завдань. Орієнтується в партисипативному картографуванні та підході до міжпоколінного навчання, однак потребує допомоги при розробці власного освітнього заходу. Відповідає на переважну частину запитань викладача
50–59		**E**	**Достатньо** (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	Студент має загальне уявлення про ОСР та карпатський контекст сталого розвитку, виконав більшу частину семінарських завдань, але з істотними помилками. Самостійно розробити навчальний захід чи партисипативний інструмент утруднюється. На половину запитань викладача відповідає
35–49	**Незадовільно**	**FX**	**Незадовільно** (з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання)	Не виконані вимоги для оцінки «зараховано» (семінарські завдання виконані частково або з грубими помилками, міні-проєкт не захищено), але здобувач виконує додаткові завдання в межах програми курсу для повторного складання.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Зараховано	A (90-100)	відмінно
	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незараховано	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю й контролю навчальних досягнень здобувачів освіти

1. Що таке освіта для сталого розвитку (ОСР) і які її головні цілі?
2. Назвіть три виміри сталого розвитку.
3. Скільки Цілей сталого розвитку затверджено Порядком денним ООН до 2030 року?
4. Які ключові компетентності сталого розвитку виокремлює ЮНЕСКО?
5. У чому полягає відмінність між екологічною освітою та освітою для сталого розвитку?
6. Яка нормативна база регулює впровадження ОСР у шкільну географічну освіту в Україні?
7. Назвіть основні етапи формування концепції сталого розвитку (від Стокгольма до Порядку денного 2030).
8. Як пов'язані Цілі сталого розвитку з навчальним предметом «Географія» у школі?
9. Яка мета Карпатської конвенції?
10. Скільки країн є сторонами Карпатської конвенції та які саме?
11. Що передбачає стаття 13 Карпатської конвенції?
12. Що таке Мережа ESD-експертів Карпат і коли вона була створена?
13. Назвіть основні стратегічні пріоритети Мережі ESD-експертів Карпат на 2023–2026 роки.
14. Які робочі групи діють у структурі Карпатської конвенції?
15. Яку роль відіграє Секретаріат Карпатської конвенції у координації діяльності мережі?
16. Як мережа Science for the Carpathians (S4C) пов'язана із завданнями ОСР у регіоні?
17. Чому Карпати вважають центром біорізноманіття?
18. Назвіть основні компоненти природної спадщини Карпатського регіону.
19. У чому полягає спільна історико-соціокультурна основа країн Карпатського басейну?

20. Які виклики стоять перед збереженням природної і культурної спадщини Карпат в умовах глобальних змін?
21. Наведіть приклади об'єктів природної спадщини Українських Карпат.
22. Які типи природоохоронних територій існують у Карпатському регіоні?
23. Як зміна клімату впливає на біорізноманіття Карпат?
24. Що таке традиційне природокористування?
25. Назвіть типи знань за класифікацією (тацитне, локальне, емоційне тощо).
26. Які традиційні практики господарювання поширені в Карпатах?
27. Яку роль відіграє старше покоління у збереженні традиційних практик?
28. Наведіть приклад традиційної практики природокористування Буковинських Карпат.
29. Як традиційні знання можуть доповнювати сучасні наукові підходи до сталого розвитку?
30. У чому полягає ризик втрати традиційних знань у гірських громадах?
31. Що таке драбина участі Арнстейн і скільки рівнів вона включає?
32. Охарактеризуйте рівень «громадянський контроль» за драбиною Арнстейн.
33. Що таке партисипативне картографування?
34. Яка мета проведення громадських консультацій?
35. Що означає поняття «розширення можливостей» (empowerment) у контексті ОСР?
36. Назвіть переваги та обмеження партисипативних методів у освітній практиці.
37. Як партисипативне картографування може бути використане в шкільному курсі географії?
38. Які етапи включає організація громадської консультації?
39. Що таке взаємонавчання між різними поколіннями?
40. У чому суть підходу Intergenerational Community Service Learning?
41. Які принципи лежать в основі підходу Big Foot?
42. У яких трьох громадах реалізовувався проєкт Big Foot?
43. Назвіть тематичні напрями експериментів проєкту Big Foot.
44. Як оцінювалась сталість результатів міжпоколінних ініціатив у проєкті Big Foot?
45. Які ролі виконували старше й молодше покоління в проєкті Big Foot?
46. Яким чином взаємонавчання між різними поколіннями сприяє сталому розвитку сільських гірських громад?
47. Яка роль молоді у реалізації Карпатської конвенції?
48. Назвіть канали залучення молоді до сталого розвитку регіону.
49. Які бар’єри перешкоджають участі молоді в розвитку гірських громад?
50. Що мотивує молодь до участі у місцевих ініціативах сталого розвитку?
51. Наведіть приклад молодіжної ініціативи сталого розвитку в Карпатському регіоні.
52. Як цифрові платформи можуть сприяти залученню молоді до ОСР?

53. Яке значення має молодіжна рада (наприклад, CCRR у проєкті Big Foot) для громади?
54. Які виклики у відбудові освітньої інфраструктури Українських Карпат?
55. Як принципи сталого розвитку можна інтегрувати в програми відбудови?
56. Яку роль відіграють наукові та освітні установи у підтримці стійкості регіону?
57. Які перспективи міжнародної співпраці для розвитку ОСР в Україні?
58. Як досвід Карпатської конвенції може бути корисним для повоєнної відбудови?
59. Які освітні ініціативи можуть підтримати стійкість гірських громад в Україні?
60. Сформулюйте власну пропозицію щодо інтеграції ОСР у програму відбудови школи Карпатського регіону

Рекомендована література

Базова (основна)

1. *Клімат України* (2003). За ред. Ліпінського В. М., Дячука В. А., Бабіченко В. М. Київ, В-во Раєвського.
2. *Національний атлас України*. (2007). Київ, Картографія.
3. Самойленко В. М., Топузов О. М., Вішнікіна Л. П., Діброва І. О. (2013). *Дидактика географії: монографія*. Київ, НІКА Центр.
4. Самойленко В.М., Олійник Я.Б., Вішнікіна Л.П., Діброва І.О. (2015). *Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник*. Київ, Ніка-Центр. URL : http://www.geo.univ.kiev.ua/images/samojlenko.pdf
5. Самойленко В.М., Топузов О.М., Вішнікіна Л.П., Діброва І.О. (2016). *Викладання дидактики географії : Навчальний посібник*. Київ, ДП "Прінт Сервіс".
6. Топузов О.М., Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П. (2012). *Загальна методика навчання географії : Підручник*. Київ, ДНВП "Картографія".
7. Carpathian Convention Secretariat. (2003). *Framework convention on the protection and sustainable development of the Carpathians (Carpathian Convention)*. http://www.carpathianconvention.org
8. Fischer, E., & Mitrofanenko, T. (2024). *Education for Sustainable Development (ESD) Expert Network in the Carpathians: Conceptualization and structure*. Carpathian Convention Secretariat. http://www.carpathianconvention.org/wp-content/uploads/2024/01/ESD-Expert-Conceptualization-Structure_1.2024.pdf
9. Mitrofanenko, T. (Ed.). (2014). *Transferability toolkit: Crossing generations, crossing mountains*. Big Foot Project, UNEP Vienna – ISCC.
10. UNESCO. (2017). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. UNESCO.
11. United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. United Nations

Допоміжна

12. Киналь О., Крогулець Е., Грущинський Т. (2011). *Моделювання природних систем*. Камянець-Подільський, ПП Мошинський В.С. Том І.
13. Маринич О. М. (2003). Удосконалена схема фізико-географічного районування України. *УГЖ, 1*, 16-20.

14. Маринич О. М., Шищенко П. Г. (2006). *Фізична географія України: Підручник*. 3 - те вид. Київ, Знання.
15. *Природа Чернівецької області*. (1978). За ред. проф. Геренчука К. І. Львів, Вища шк.
16. Carpathian Convention Secretariat. (2003). *Framework convention on the protection and sustainable development of the Carpathians (Carpathian Convention)*. http://www.carpathianconvention.org
17. Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners, 35*(4), 216–224. https://doi.org/10.1080/01944366908977225
18. Science for the Carpathians (S4C) Network. (n.d.). *Carpathians*. Mountain Research Initiative. Retrieved August 22, 2026, from http://mri.scnatweb.ch/mri-europe/carpathians/
19. KENAKAP S.A. (2014). *Participatory mapping: Methodology & guidelines using the bottom-up approach method*. Big Foot Project.

Інформаційні ресурси

1. Матеріали та публікації Секретаріату Карпатської конвенції. URL: http://www.carpathianconvention.org
1. Освітній проект «На урок». URL: https://naurok.com.ua/
2. Онлайн-медіа про освіту та виховання дітей в Україні «Освіторія». URL: https://osvitoria.media/
3. Студія онлайн-освіти “EdEra”. URL: https://www.ed-era.com/courses/

Політика академічної доброчесності

Питання плагіату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО:

- Положенням про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/;
- Політикою використання штучного інтелекту у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/ .

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати

поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);

- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.

Студенти несуть особисту відповідальність за випадки їхнього порушення, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше бали, зараховані студентові/ці за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності може призвести до анулювання всіх нарахованих за курс балів.

Політика щодо термінів виконання робіт та перескладання	Роботи, здані після встановлених поточних термінів виконання робіт без поважних причин, не оцінюються. Перескладання модульних контролів відбувається за дозволом лектора за наявності документів, що підтверджують поважні причини
Політика академічного плагіату, фальсифікації і фабрикації	Списування під час модульних і самостійних робіт, заліку заборонене (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення таких порушень робота не оцінюватиметься. У випадку використання ШІ для підготовки завдань у письмових роботах необхідно вказувати для яких саме компонентів роботи його використано.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, академічна мобільність) навчання може відвідуватись індивідуально у формі онлайн